

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

گروه زبان‌شناسی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته آموزش زبان فارسی

به غیرفارسی‌زبانان

عنوان:

بررسی بازنمایی مذهب در کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان در

ایران

استاد راهنما

دکتر ماندانا نوربخش

استاد مشاور

دکتر گلرخ سعیدنیا

نگارش

سمانه صادقی

بهمن ۱۳۹۱

بسمه تعالی

صورت جلسه‌ی دفاع از پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد

تاریخ: ۹۱/۱۱/۹
شماره: ۴۷۸

(نسخه‌ی تحصیلات تکمیلی) نسخه پرونده دانشجوی نسخه مالی

شماره‌ی دانشجویی: ۸۸۲۱۹۸۰۰۳

نام و نام خانوادگی دانشجو: سمانه صادقی

نام رشته: آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان

تعداد کل واحد پایان‌نامه: ۴ واحد

شماره درس پایان‌نامه: ۱۹۸۱۹۸۰۳۶

عنوان پایان‌نامه: "بررسی بازنمایی مذهب در کتاب‌های آموزش فارسی به غیر فارسی‌زبانان"

تاریخ دفاع از پایان‌نامه: ۹۱/۱۱/۹

نتیجه‌ی نهایی دفاع:

قبول مردود

نمره‌ی درس پایان‌نامه: (به عدد) ۱۹۷۵ عالی بسیار خوب خوب

اعضای هیأت داوری پایان‌نامه:

امضا

سمت

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما

خانم دکتر ماندانا نوربخش

استاد مشاور

خانم دکتر گلرخ السادات سعیدنیا

استاد داور

آقای دکتر فرهاد ساسانی

نام و نام خانوادگی رئیس یا مدیر تحصیلات تکمیلی دانشکده

امضا

نام و نام خانوادگی مدیر گروه

امضا

برپایه‌ی مصوبه‌ی شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه مورخ ۸۹/۳/۲۵ دانشجویی تا دو ماه بعد از تاریخ دفاع () باید
پایان‌نامه تصحیح و صحافی شده را تحویل دهد، در غیر این صورت از نمره دفاعیه او یک نمره کسر خواهد شد.

امضای کارشناس تحصیلات تکمیلی دانشگاه

تاریخ تحویل پایان‌نامه

امضای مدیر تحصیلات تکمیلی دانشگاه

نمره نهایی پس از اعمال مصوبه‌ی فوق

کلیه دستاوردهای ناشی از تحقیق فوق متعلق به دانشگاه الزهراء (س) است.

تقدیم بہ

دو آموزگار بزرگ زندگی ام

پدر و مادر صبور و مہربانم

و

برادر کوچکم «حمید رضا»

قدردانی

بدین وسیله، از استاد راهنمای محترم سرکار خانم دکتر ماندانا نوربفش به خاطر راهنمایی‌های ارزنده‌شان و سرکار خانم دکتر گلرغ سعیدنیا استاد مشاور بزرگوارم به خاطر مشاوره دلسوزانه‌شان، نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین از خانواده عزیزم که در تمام عرصه‌های زندگی و تمصیلی‌های من هستند، سپاس‌گزاری می‌کنم.

چکیده

پایان‌نامه حاضر، پژوهشی در زمینه تحلیل گفتمان است که با استفاده از مبانی دستور زبان نظام‌مند نقش‌گرای هلیدی به بررسی گفتمان مذهبی کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان می‌پردازد. این پژوهش، با توجه به اهمیت مذهب در جامعه ایران، گرایش تعداد زیادی از فارسی‌آموزان به مطالعه در رشته‌های مذهبی و لزوم بازنمایی مذهب، به عنوان بخش مهمی از فرهنگ ایرانی در کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان، انجام گرفته است. هدف این پژوهش، بازنمایی نحوه ارائه و معرفی مذهب به فارسی‌آموزان در این کتاب‌هاست. بدین منظور چند کتاب آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان سطح پیشرفته مورد بررسی قرار گرفت که عبارتند از: *جلد هفتم کتاب آموزش فارسی جامعه المصطفی*، *جلد ششم کتاب آموزش فارسی جامعه الزهرا*، *جلد چهارم کتاب آموزش زبان فارسی (آزفا)* و *جلد چهارم مجموعه آموزش فارسی (تاریخ فرهنگ و تمدن ایران)*، تألیف صفارمقدم. گفتمان مذهبی موجود در کتاب‌های فوق، در سه حوزه معنایی مذهبی اسلامی، سایر ادیان و خنثی طبقه‌بندی شد. سپس فرآیندهای شش‌گانه و شرکت‌کنندگان فرآیند در تک‌تک جمله‌های مذهبی حوزه اسلامی، سایر ادیان و خنثی مشخص شد. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از غالب بودن گفتمان مذهبی اسلامی در کتاب‌های جامعه المصطفی و جامعه الزهرا، گفتمان مذهبی سایر ادیان در کتاب آزفا و برابری سه گفتمان مذهبی اسلامی، سایر ادیان و خنثی در کتاب صفارمقدم است. فرآیند مادی در گفتمان مذهبی اسلامی غالب است که این نشان می‌دهد اسلام در این کتاب‌ها به عنوان بخشی عملی از زندگی و فرهنگ مردم ایران نشان داده شده است. فرآیند رابطه‌ای در گفتمان مذهبی خنثی و سایر ادیان غالب است که بیشتر، حاکی از شناساندن و معرفی مذهب و سایر ادیان به فارسی‌آموزان است. گفتمان مذهبی کتاب‌های جامعه المصطفی و جامعه الزهرا به لحاظ بسامد، ترتیب و پراکندگی فرآیندها به یکدیگر شباهت دارد؛ همچنین این دو کتاب با اهداف مذهبی فارسی‌آموزان مرتبط‌ترند. گفتمان مذهبی اسلامی در کتاب صفارمقدم و کتاب آزفا، حاکی از تأکید نویسندگان بر جایگاه ایرانیان در دین اسلام است.

واژه‌های کلیدی: مذهب، دستور نظام‌مند نقش‌گرا، فرانقش اندیشگانی، فرآیندها، حوزه‌های معنایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
أ.....	تقدیم.....
ب.....	قدردانی.....
ج.....	چکیده.....
فصل اول: کلیات پژوهش	
۲.....	۱-۱ بیان مسأله.....
۲.....	۲-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۳.....	۳-۱ اهداف پژوهش.....
۴.....	۴-۱ جامعه آماری.....
۵.....	۵-۱ پرسش‌های پژوهش.....
۶.....	۶-۱ فرضیه‌های پژوهش.....
۷.....	۷-۱ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۷.....	۸-۱ تعریف برخی از مفاهیم کلیدی.....
۷.....	۱-۸-۱ مذهب.....
۸.....	۲-۸-۱ زبان‌شناسی نقش‌گرا.....
۹.....	۳-۸-۱ فرانقش اندیشگانی.....
۹.....	۴-۸-۱ فرآیندها.....
۱۰.....	۵-۸-۱ حوزه‌های معنایی.....
۱۱.....	۹-۱ محدودیت‌های پژوهش.....
۱۱.....	۱۰-۱ سازمان پژوهش.....

۱۱-۱ جمع‌بندی ۱۲

فصل دوم: پیشینه مطالعاتی پژوهش

۱-۲ مقدمه ۱۴

۲-۲ گروه اول: پژوهش‌های مرتبط با تأثیر ایدئولوژی بر مواد درسی ۱۵

۱-۲-۲ استادزاده ۱۵

۲-۲-۲ مهران ۱۶

۳-۲-۲ خلیلی ۱۷

۴-۲-۲ حق‌شناس ۱۸

۵-۲-۲ حامدی ۲۰

۳-۲ گروه دوم: پژوهش‌های مربوط به تأثیرات ایدئولوژی دینی بر سایر حوزه‌ها ۲۳

۱-۳-۲ ذوالنور ۲۳

۲-۳-۲ افضل‌ی هرسینی ۲۵

۴-۲ گروه سوم: پژوهش‌های مربوط به تحلیل گفتمان ۲۶

۱-۴-۲ غفاری ۲۶

۲-۴-۲ ذوالفقارروشن ۲۷

۳-۴-۲ نبوی ۲۸

۴-۴-۲ شریعت‌زاده ۲۹

۵-۴-۲ فردوسی ۳۰

۵-۲ جمع‌بندی ۳۱

فصل سوم: مبانی نظری پژوهش

۱-۳ مقدمه ۳۳

- ۳۳..... ۲-۳ زبان‌شناسی نقش‌گرا
- ۳۴..... ۳-۳ دستور نظام‌مند نقش‌گرای هلیدی
- ۳۵..... ۱-۳-۳ فرانش‌های زبان
- ۳۸..... ۲-۳-۳ نظام گذرایی
- ۳۹..... ۱-۲-۳-۳ تقسیم‌بندی فرآیندها در نظام گذرایی
- ۴۱..... ۳-۳-۳ فرآیندها، مشارکان فرآیند، عناصر پیرامونی
- ۴۲..... ۱-۳-۳-۳ فرآیند مادی
- ۴۳..... ۲-۳-۳-۳ فرآیند ذهنی
- ۴۴..... ۳-۳-۳-۳ فرآیند رابطه‌ای
- ۴۵..... ۴-۳-۳-۳ فرآیند کلامی
- ۴۵..... ۵-۳-۳-۳ فرآیند رفتاری
- ۴۶..... ۶-۳-۳-۳ فرآیند وجودی
- ۴۷..... ۴-۳ گفتمان و تحلیل گفتمان
- ۵۰..... ۵-۳ تحلیل انتقادی گفتمان
- ۵۱..... ۱-۵-۳ ایدئولوژی
- ۵۴..... ۱-۱-۵-۳ رابطه ایدئولوژی با واژه‌ها
- ۵۵..... ۱-۱-۱-۵-۳ انسجام واژگانی
- ۵۷..... ۲-۱-۱-۵-۳ باهم‌آیی
- ۵۷..... ۳-۱-۱-۵-۳ حوزه‌های معنایی
- ۶۰..... ۲-۱-۵-۳ رابطه ایدئولوژی و دین
- ۶۲..... ۳-۱-۵-۳ تأثیر ایدئولوژی دینی بر زبان و مواد درسی
- ۶۴..... ۶-۳ جمع‌بندی

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

- ۱-۴ مقدمه ۶۷
- ۲-۴ جامعه آماری و داده‌های پژوهش ۶۷
- ۳-۴ مقایسه نسبت واژه‌های مذهبی به کل واژه‌ها در هر کتاب ۷۲
- ۴-۴ جدول حوزه‌های معنایی دینی در هر کتاب ۷۴
- ۱-۴-۴ نمودار و بحث ۸۱
- ۲-۴-۴ پراکندگی واژه‌های مذهبی در درس‌های هر کتاب ۸۴
- ۵-۴ انواع فرآیندها در گفتمان مذهبی موجود در هر کتاب ۸۷
- ۱-۵-۴ جدول، نمودار و بحث ۹۱
- ۶-۴ رابطه مشارکان ایرانی و اسلامی در کتاب‌ها ۱۰۳
- ۱-۶-۴ جدول، نمودار و بحث ۱۰۴
- ۷-۴ آیه‌ها و حدیث‌ها ۱۰۷
- ۱-۷-۴ جدول، نمودار و بحث ۱۰۸
- ۸-۴ جمع‌بندی ۱۱۰

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

- ۱-۵ مقدمه ۱۱۳
- ۲-۵ مروری بر فصل‌های پیشین ۱۱۳
- ۳-۵ پرسش‌های پژوهش ۱۱۴
- ۴-۵ پاسخ به پرسش‌ها ۱۱۵
- ۵-۵ بررسی فرضیه‌های پژوهش ۱۱۶
- ۶-۵ نتایج پژوهش ۱۱۷

- ۱-۶-۵ توصیف گفتمان مذهبی موجود در کتاب‌های موردنظر ۱۱۸
- ۲-۶-۵ سایر نتایج ۱۲۲
- ۷-۵ کاربردهای پژوهش ۱۲۳
- ۸-۵ پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی ۱۲۳
- منابع فارسی ۱۲۵
- منابع انگلیسی ۱۲۸
- واژه‌نامه فارسی - انگلیسی ۱۳۰
- واژه‌نامه انگلیسی - فارسی ۱۳۵

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۱ مشخصات کتاب‌های مورد بررسی در پژوهش ۵
- جدول ۱-۲ ارتباط پژوهش‌های گروه یک و دو با پژوهش حاضر ۱۴
- جدول ۱-۳ انواع فرآیندها در زبان انگلیسی ۴۷
- جدول ۲-۳ روابط معنایی ۵۶
- جدول ۲-۴ انواع حوزه‌های معنایی دینی در کتاب جامعه‌المصطفی ۷۵
- جدول ۳-۴ انواع حوزه‌های معنایی دینی در کتاب جامعه‌الزهرا ۷۸
- جدول ۴-۴ انواع حوزه‌های معنایی دینی در کتاب صفارمقدم ۷۹
- جدول ۴-۵ انواع حوزه‌های معنایی دینی در کتاب آزفا ۸۱
- جدول ۴-۶ طبقه‌بندی انواع فرآیندها در گفتمان مذهبی اسلام- کتاب جامعه‌المصطفی، درس دوم ۸۹
- جدول ۴-۷ درصد بسامد وقوع فرآیندها در گفتمان مذهبی کتاب‌های موردنظر ۹۱
- جدول ۴-۸ فرآیندهای موجود در گفتمان مذهبی کتاب‌های موردنظر، به ترتیب بسامد وقوع ۱۰۲
- جدول ۴-۹ رابطه مشارکان ایرانی و اسلامی با یکدیگر ۱۰۴
- جدول ۴-۱۰ آیه‌ها و حدیث‌های موجود در کتاب‌های موردنظر ۱۰۹

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ نسبت واژه‌های مذهبی به کل واژه‌ها در هر کتاب..... ۷۳
- نمودار ۴-۲ نمودار واژه‌های حوزه‌های معنایی اسلام، سایر ادیان و خنثی در کتاب‌ها ۸۲
- نمودار ۴-۳ پراکندگی واژه‌های مذهبی در کتاب جامعه‌المصطفی ۸۴
- نمودار ۴-۴ پراکندگی واژه‌های مذهبی در کتاب جامعه‌الزهرا ۸۵
- نمودار ۴-۵ پراکندگی واژه‌های مذهبی در کتاب صفارمقدم..... ۸۵
- نمودار ۴-۶ پراکندگی واژه‌های مذهبی در کتاب آزفا ۸۶
- نمودار ۴-۷ انواع فرآیندها در گفتمان مذهبی «اسلام» ۹۲
- نمودار ۴-۸ انواع فرآیندها در گفتمان مذهبی «سایر ادیان» ۹۶
- نمودار ۴-۹ انواع فرآیندها در گفتمان مذهبی «خنثی» ۹۹
- نمودار ۴-۱۰ تأثیر مشارکان ایرانی و اسلامی بر یکدیگر ۱۰۵
- نمودار ۴-۱۱ آیه‌ها و حدیث‌های عربی موجود در کتاب‌های موردنظر ۱۰۹

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ بیان مسأله

به باور عده‌ای از صاحب‌نظران، زبان، خنثی نیست، بلکه حاوی باورها و جهان‌بینی گوینده یا نویسنده‌ای است که از زاویه خاص به دنیا می‌نگرد. زبان انعکاس‌دهندهٔ ایدئولوژی و تفکر گوینده یا نویسندهٔ آن است. پس هر آنچه گفته یا نوشته می‌شود در درون ساختار زبانی خود، دربردارندهٔ باورها و نوع نگاه گوینده یا نویسنده است و او به طور اجتناب‌ناپذیری ارزش‌ها و باورهای خود را بر آن چه ارائه می‌کند، پیاده می‌سازد. مذهب یکی از مقوله‌هایی است که نوع نگاه و ارزش‌گذاری انسان‌ها درباره آن با یکدیگر تفاوت دارد. افراد با دیدگاه‌های متفاوت به مذهب می‌نگرند و آن را با توجه به ارزش‌ها و باورهایشان در گفتمان خود نشان می‌دهند. کتاب‌ها یکی از جایگاه‌هایی هستند که نویسندگان ایدئولوژی مذهبی خود را در آن‌ها ابراز می‌کنند. این پژوهش به بررسی کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان می‌پردازد که مانند هر گفتمان دیگری از زبان نویسندگان خود الگو می‌گیرند. چگونگی ارائهٔ ایدئولوژی مذهبی به زبان‌آموزان در کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان، مسأله این پژوهش است و تفاوت در نوع نگاه نویسندگان کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان به مذهب، در این پژوهش از منظر فرانقش اندیشگانی بررسی می‌شود. کتاب‌های مورد بررسی در این پژوهش عبارتند از: جلد هفتم کتاب آموزش فارسی به فارسی مرکز جامعه‌المصطفی، جلد ششم کتاب آموزش فارسی جامعه‌الزهرا، جلد چهارم کتاب آموزش زبان فارسی (آزفا) و جلد چهارم مجموعه آموزش فارسی، با عنوان تاریخ فرهنگ و تمدن ایران.

۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش

پژوهش حاضر از دو دیدگاه حائز اهمیت است؛

۱- مرحله نهایی آموزش زبان تسلط زبان‌آموزان به فرهنگ زبان مقصد است. مذهب نیز جزئی مهم از زندگی و

فرهنگ جامعه فارسی‌زبان است. در حقیقت یکی از پایه‌های هویتی ملت ایران هویت مذهبی است. ادیب‌زاده (۱۳۸۷: ۷۲) درباره قدرت و سابقه هویت مذهبی ایرانیان می‌نویسد:

دیوار مذهبی در جامعه ایرانی شاید به قدمت دیوار چین نباشد که جهان خارجی را از بیابان‌گردان وحشی متمایز می‌کرد، اما از دیوار ایدئولوژیک برلین سابق که جهان سوسیالیستی را از جهان سرمایه‌داری جدا می‌کرد، قدیمی‌تر است و سابقه‌ای چندقرنی دارد.

بنابراین بازنمایی مذهب در کتاب‌های آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان با توجه به اینکه بازتاب بسیار گسترده‌ای در اندیشه و سبک زندگی مردم ایران دارد، بدیهی به نظر می‌آید. به همین دلیل این پژوهش به بررسی گفتمان مذهبی چند کتاب آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان می‌پردازد که در تعدادی از مراکز معتبر آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان در سطح پیشرفته تدریس می‌شوند.

۲- از آنجایی که فارسی زبان دوم دنیای اسلام شمرده می‌شود، بنابراین یکی از اهداف اصلی اکثر فارسی‌آموزان، گرایش‌های دینی و مطالعات مذهبی است؛ این پژوهش نشان می‌دهد که کدام کتاب‌ها به اهداف زبان‌آموزانی که فارسی را با انگیزه‌های مذهبی می‌آموزند نزدیک‌ترند.

۱-۳ اهداف پژوهش

اهداف این پژوهش عبارت است از:

۱- بررسی بازنمایی مذهب در چهار جلد کتاب آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان که در سطح پیشرفته در مراکز معتبر آموزش فارسی موجود در ایران و نیز بعضی از مراکز آموزش فارسی در کشورهای خارجی مانند ارمنستان و روسیه تدریس می‌شوند. این مراکز با وجود اینکه در خارج از کشور به آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان می‌پردازند، به نظام آموزشی ایران وابسته‌اند و کتاب‌های درسی آن‌ها از طرف وزارت علوم،

تحقیقات و فناوری و شورای گسترش زبان فارسی تألیف می‌شود.

۲- نشان دادن ایدئولوژی مذهبی نویسندگان این کتاب‌ها و وجوه تفاوت و تشابه گفتمان مذهبی در آن‌ها و نیز چگونگی معرفی مذهب به زبان‌آموزان در این کتاب‌ها، هدف دیگر این پژوهش است.

۳- معرفی کتاب‌هایی که به گرایش‌های مذهبی زبان‌آموزان نزدیک‌ترند، یکی دیگر از اهداف این پژوهش است.

۱-۴ جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، در ابتدا شامل پنج جلد کتاب آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان می‌شد که در سطح پیشرفته در مراکز آموزش فارسی موجود در ایران و یا وابسته به نظام آموزشی ایران تدریس می‌شوند. انتخاب این کتاب‌ها تصادفی نیست. این کتاب‌ها در سطح پیشرفته در مراکز آموزش فارسی داخل ایران و نیز بعضی از مراکز آموزش فارسی خارج از ایران تدریس می‌شوند. این مراکز عبارتند از: مرکز آموزش فارسی جامعه‌المصطفی قم (کتاب هفتم)، مرکز آموزش فارسی جامعه‌الزهرا قم (کتاب ششم)، مرکز آموزش فارسی دانشگاه قزوین (کتاب چهارم آزا)، مرکز آموزش فارسی دهخدا تهران (کتاب دستور کاربردی پیشرفته)، مراکز آموزش فارسی خارج از ایران که وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری ایران هستند و مواد درسی آنها از طریق شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی در ایران تأمین می‌شود (کتاب دوره پیشرفته مجموعه آموزش فارسی با عنوان تاریخ فرهنگ و تمدن ایران، تألیف صفارمقدم). پس از بررسی، کتاب دستور کاربردی پیشرفته که در مرکز آموزش فارسی دهخدا تدریس می‌شود، از این فهرست حذف شد، زیرا فاقد گفتمان مذهبی بود. در نهایت چهار کتاب فوق مورد بررسی قرار گرفتند. مشخصات کامل این کتاب‌ها در جدول ۱-۱ آمده است.

ردیف	نام کتاب	نام مؤلف / مؤلفان	سال انتشار	نام ناشر	سطح کتاب	تعداد درس	تعداد صفحات
۱	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۷)	اصغر فردی، احمد زهرایی، جعفر مؤمنی	۱۳۸۷	انتشارات جامعه‌المصطفی	پیشرفته	۲۰	۲۲۰
۲	آموزش زبان فارسی (جلد ۶)	س. ف. رسولی موسوی	۱۳۸۷	انتشارات جامعه‌الزهرا	پیشرفته	۱۷	۲۵۹
۳	زبان فارسی (جلد ۴- تاریخ فرهنگ و تمدن ایران)	احمد صفارمقدم	۱۳۸۲	انتشارات شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی	پیشرفته	۱۶	۲۶۸
۴	آموزش زبان فارسی (آزفا- جلد ۴)	یدالله ثمره	۱۳۷۲	انتشارات بین‌المللی الهدی	پیشرفته	۱۵	۳۵۲

۱-۱ مشخصات کتاب‌های مورد بررسی در پژوهش

در این پژوهش، به دلیل رعایت اصل اقتصاد زبانی، چهار کتاب فوق به ترتیب با نام‌های کتاب *جامعه‌المصطفی*، کتاب *جامعه‌الزهرا*، کتاب *صفارمقدم* و کتاب *آزفا* آورده می‌شود. نام انتخاب‌شده برای دو کتاب اول برگرفته از محل انتشار و تدریس این کتاب‌ها و در کتاب سوم برگرفته از نام نویسنده کتاب است. کتاب چهارم نیز با نام اختصاری معروف خود آمده است. علت انتخاب این نوع نام‌گذاری، آشنابودن این اسامی برای استفاده‌کنندگان کتاب‌های مذکور است.

۱-۵ پرسش‌های پژوهش

- ۱- کدام‌یک از گفتمان‌های مذهبی خنثی، اسلامی و سایر ادیان در کتاب‌های آموزش فارسی *جامعه‌المصطفی*، *جامعه‌الزهرا*، *آزفا* و *صفارمقدم* غالب است؟
- ۲- به‌طور کلی در کتاب‌های فوق، بسامد کدام یک از فرآیندهای مادی، رابطه‌ای، ذهنی، کلامی، وجودی و رفتاری در گفتمان‌های مذهبی خنثی، اسلامی و سایر ادیان بیشتر است؟

- ۳- گفتمان‌های مذهبی کدام کتاب‌ها به لحاظ بسامد، ترتیب و پراکندگی فرآیندها به یکدیگر شبیه‌ترند؟
- ۴- نویسندگان کتاب‌های فوق، فرهنگ اسلام را تأثیرگذار بر فرهنگ ایران معرفی کرده‌اند یا تأثیرپذیر از فرهنگ ایران؟
- ۵- کدام‌یک از کتاب‌های فوق با اهداف زبان‌آموزانی که فارسی را با انگیزه‌های مذهبی یاد می‌گیرند مرتبط‌ترند؟

۱-۶ فرضیه‌های پژوهش

- ۱- در کتاب‌های آموزش زبان فارسی *جامعه‌المصطفی و جامعه‌الزهررا*، گفتمان مذهبی اسلام و در کتاب‌های *آزفا و صفارمقدم*، گفتمان مذهبی سایر ادیان غالب است.
- ۲- در مجموع، در گفتمان اسلامی بسامد فرآیند مادی، در گفتمان سایر ادیان، بسامد فرآیند رابطه‌ای و در گفتمان مذهبی خنثی بسامد فرآیند ذهنی بیشتر است.
- ۳- کتاب *جامعه‌المصطفی و کتاب جامعه‌الزهررا* به لحاظ بسامد، ترتیب و پراکندگی تمام فرآیندها در گفتمان مذهبی‌شان به یکدیگر شبیه‌اند. کتاب *آزفا و کتاب صفارمقدم* نیز به لحاظ بسامد و پراکندگی تمام فرآیندها در گفتمان مذهبی‌شان با یکدیگر شباهت دارند.
- ۴- نویسندگان کتاب‌های *جامعه‌المصطفی و جامعه‌الزهررا*، فرهنگ اسلامی را تأثیرگذار بر فرهنگ ایرانی معرفی کرده‌اند و نویسندگان کتاب‌های *آزفا و صفارمقدم*، فرهنگ اسلامی را تأثیرپذیر از فرهنگ ایرانی معرفی کرده‌اند.
- ۵- کتاب‌های *جامعه‌المصطفی و جامعه‌الزهررا* به اهداف زبان‌آموزانی که فارسی را به دلایل و انگیزه‌های مذهبی می‌آموزند، مرتبط‌ترند.